

POLSKA FILOZOFIA
CHRZEŚCIJAŃSKA
XX WIEKU

Tadeusz Styczeń

Ks. Ryszard Moń

Sylwia Tondel

Ks. Jan Krokos

Andrzej Waleszczyński

Wydawnictwo Naukowe
Akademii Ignatianum w Krakowie

Kraków 2019

© Copyright by Akademia Ignatianum w Krakowie, 2019

Teksty Tadeusza Stycznia (s. 125–199):

© Copyright by Towarzystwo Naukowe Katolickiego
Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

Publikacja finansowana w ramach programu
Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą
„Pomniki polskiej myśli filozoficznej, teologicznej i społecznej XX i XXI wieku”
w latach 2016–2020, nr projektu 0033/FIL/2016/90

Redaktor naukowy tomu
Ks. Ryszard Moń

Recenzenci
ks. Andrzej Szostek MIC
Ryszard Wiśniewski

Redaktor prowadzący
Roman Małecki

Redakcja i korekta
Anna Grochowska-Piróg

Skład i łamanie
Lesław Sławiński

Projekt okładki i stron tytułowych
PHOTO DESIGN – Lesław Sławiński

ISBN 978-83-7614-392-7

Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie
ul. Kopernika 26 • 31-501 Kraków
tel. 12 39 99 620

wydawnictwo@ignatianum.edu.pl
<http://wydawnictwo.ignatianum.edu.pl>

Spis treści

I. TADEUSZ STYCZEŃ SDS – OSOBA I DZIEŁO

1. BIOGRAM	9
2. CHARAKTERYSTYKA EPOKI	13
3. PREZENTACJA FILOZOFII	23
4. SZCZEGÓŁOWE ZAGADNIENIA TEORETYCZNE	31
4.1. PROBLEMATYKA METAETYCZNA	31
4.2. ZAGADNIENIE NAUKOWEGO CHARAKTERU ETYKI	50
4.3. UJAWNIANIE PRZEZ SUMIENIE POWINNOŚCI AFIRMOWANIA OSOBY	54
4.4. PRAWDA WARUNKIEM WOLNOŚCI	65
4.5. WIERNOŚĆ ROZPOZNANEJ PRAWDZIE WARUNKIEM BYCIA PODMIOTEM	70
4.6. AFIRMACJA CZŁOWIEKA WYRAZEM POZNANEJ PRAWDY	73
4.7. CZŁOWIEK W PERSPEKTYWIE ODPOWIEDZIALNOŚCI	76
4.8. CIELESNOŚĆ I WIĘŻ MAŁŻEŃSKA Z PERSPEKTYWY ODPOWIEDZIALNOŚCI	80
4.9. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA NIENARODZONEGO	85
4.10. CZŁOWIEK MIARĄ DEMOKRACJI	89
4.11. ŻYCIE LUDZKIE FUNDAMENTEM PRAW CZŁOWIEKA	93
5. DYSKUSJE I POLEMIKI	99
6. ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO KRAJOWE I ZAGRANICZNE	111
7. SŁOWNIK POJĘĆ	117

II. TADEUSZ STYCZEŃ SDS – TEKSTY WYBRANE

METAETYKA – NOWA „RZECZ” CZY NOWE „SŁOWO”?

- T. Styczeń, *Metaetyka – nowa „rzecz” czy nowe „słowo”?*, w: tegoż, *Metaetyka. Nowa rzecz czy nowe słowo?*, „Dzieła Zebrane”, t. 1, red. A. Szostek, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2011, s. 23–32 127

FENOMEN SUMIENIA A POWINNOŚĆ MORALNA

- T. Styczeń, *Etyka niezależna?*, w: tegoż, *Etyka niezależna*, „Dzieła Zebrane”, t. 2, red. K. Krajewski, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2012, s. 304–319 137

DOŚWIADCZENIE POWINNOŚCI MORALNEJ

- T. Styczeń, *Etyka niezależna?*, w: tegoż, *Etyka niezależna*, „Dzieła Zebrane”, t. 2, red. K. Krajewski, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2012, s. 328–330 151

UOGÓLNIENIE DANYCH DOŚWIADCZENIA

- T. Styczeń, *Etyka niezależna?*, w: tegoż, *Etyka niezależna*, „Dzieła Zebrane”, t. 2, red. K. Krajewski, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2012, s. 331–334 155

OD: „COM SAM STWIERDZIŁ, TEMU NIE WOLNO MI ZAPRZECZYĆ” DO: „DRUGIEGO NALEŻY AFIRMOWAĆ JAK SIEBIE SAMEGO”, CZYLI PRIMUM ANTHROPOLOGICUM ET PRIMUM ETHICUM CONVERTUNTUR. STATUS QAESTIONIS

- T. Styczeń, *Etyka jako antropologia normatywna*, w: tegoż, *Wolność w prawdzie*, „Dzieła Zebrane”, t. 4, red. K. Krajewski, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 326–348 159

DLACZEGO OBRONA ŻYCIA NIENARODZONEGO?

- T. Styczeń, *Dlaczego obrona życia nienarodzonego?*, w: tegoż, *Człowiek darem: życie, rodzina, państwo, prawo*, „Dzieła Zebrane”, t. 5, red. C. Ritter, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 297–304 183

ŚWIADEK PRAWDY

- T. Styczeń, *Świadek prawdy*, w: tegoż, *Świadek prawdy: o świętym Janie Pawle II – uczeń*, „Dzieła Zebrane”, t. 6, red. A. Szostek, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, s. 159–163 191

LIST DO GEN. WOJCIECHA JARUZELSKIEGO, PREMIERA PRL

- T. Styczeń, *List do gen. Wojciecha Jaruzelskiego, premiera PRL*, w: tegoż, *Człowiek darem. Życie – Rodzina – Państwo – Prawo*, „Dzieła Zebrane”, t. 5, red. C. Ritter, Lublin 2014, s. 443–445 197

BIBLIOGRAFIA 201

I.

TADEUSZ STYCZEŃ SDS
– OSOBA I DZIEŁO

BIOGRAM

Tadeusz Józef Styczeń urodził się 21 grudnia 1931 roku we wsi Wołowice, nieopodal Krakowa, jako drugie dziecko w rodzinie Anny i Tadeusza. Jego ojciec był murarzem i prowadził wiejski sklep.

Naukę w szkole średniej rozpoczął w latach hitlerowskiej okupacji na tajnych kompletach księży salwatorianów na Zakrzówku w Krakowie. Po wojnie kontynuował ją w salwatoriańskich szkołach w Krakowie, Bagnie i Mikołowie. W roku 1947 ukończył krakowskie Gimnazjum im. Władysława Sikorskiego i wstąpił do nowicjatu Towarzystwa Boskiego Zbawiciela (Zgromadzenie Księży Salwatorianów) w Bagnie pod Wrocławiem, przyjmując imię zakonne Józef. Śluby wieczyste w tym zgromadzeniu złożył w 1953 roku w Trzebini, a w 1955 roku przyjął święcenia kapłańskie z rąk biskupa Franciszka Jopa.

W latach 1949–1955 studiował teologię na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, a po likwidacji tego Wydziału kontynuował studia w Instytucie Filozoficzno-Teologicznym oo. Dominikanów w Krakowie. Podczas studiów uniwersyteckich uczęszczał na seminarium z filozofii przyrody, prowadzone przez ks. prof. Kazimierza Kłósaka. Pobierał też lekcje muzyki u krakowskiego pedagoga Pawła Masteli – uczył się grać na fortepianie i organach. Po otrzymaniu święceń pragnął nadal kształcić się w tym kierunku, jednak nie uzyskał aprobaty prowincjała zgromadzenia.

W roku 1955 rozpoczął studia z zakresu filozofii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie w roku 1959 obronił magisterium (praca pt. „Koncepcja cnoty u N. Hartmanna”), a w roku 1963 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy *Możliwość etyki naukowej u Johna Locke’a* (1963). Obie prace przygotował pod kierunkiem Karola Wojtyły.

Jeszcze w czasie studiów związał się jako asystent-wolontariusz z prowadzoną przez Karola Wojtyłę Katedrą Etyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a po obronie pracy doktorskiej został jej etatowym pracownikiem. W roku 1971 uzyskał habilitację dzięki dysertacji pt. *Problem możliwości etyki jako empirycznie uprawomocnionej i ogólnie ważnej teorii moralności* (1972). W roku 1978, po wyborze kardynała Karola Wojtyły na papieża, został powołany na kierownika Katedry i Zakładu Etyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W roku 1981 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1992 – tytuł profesora oraz stanowisko profesora zwyczajnego. Wypromował dziesięciu doktorów. Rozprawy doktorskie przygotowane pod jego kierownictwem obejmowały szerokie spektrum zagadnień z dziedziny etyki i teologii moralnej:

Filozoficzne aspekty dyskusji wokół norm ogólnie ważnych we współczesnej teologii – Andrzej Szostek,

Dietricha von Hildebranda koncepcja miłości oblubieńczej – Teresa Wojtarowicz,

Problem determinacji zasad współżycia społecznego według Johna Rawlsa – Ryszard Moń,

Antropologiczne i etyczne implikacje w poezji Karola Wojtyły – Anna Zmora,

Osoba jako byt i norma w filozofii kard. Karola Wojtyły – Henryk Tomasik,

Stanowisko Karola Wojtyły/Jana Pawła II w sporze o miłość jako kryterium moralnej oceny antykoncepcji – Marek Czachorowski,

Człowiek jako dar. Antropologia „Familiaris Consortio” – Bogusław Szpakowski,

Etyka jako filozofia pierwsza. Doświadczenie normatywnej mocy prawdy – źródłem i podstawą etyki jako filozofii pierwszej – Kazimierz Krajewski,

Prawo naturalne a błąd naturalistyczny. Josefa Fuchsa krytyka scholastycznej koncepcji prawa naturalnego – Jarosław Merecki,

Zagadnienie praw niedoskonałych. Demokratyczna reguła większości a uprawnienia człowieka do życia i do wolności sumienia (analiza logiczno-etyczna) – Piotr Ślęczka.

Oprócz wykładów z etyki na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, przez wiele lat prowadził wykłady w Wyższym Seminarium Duchownym Księża Salwatorianów w Bagnie. W roku 1975 wygłaszał gościnne wykłady na Uniwersytecie Jana Gutenberga w Moguncji, a w 1994 – w Ateneo Romano della Santa Croce w Rzymie. Od roku 1981 prowadził regularne wykłady i seminaria w Instytucie Jana Pawła II Studiów nad Małżeństwem i Rodziną (Pontificio Istituto Giovanni Paolo II per studi sul matrimonio e sulla famiglia) na Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie. W roku 1981 wspólnie z prof. Josefem Seifertem i prof. Augustinem Basave założył w Dallas w USA The International Academy of Philosophy, przeniesioną pięć lat później do Europy, gdzie działa jako Die Internationale Akademie für Philosophie im Fürstentums Liechtenstein. Pełnił w niej rolę członka Senatu, wielokrotnie prowadził wykłady i rozwijał współpracę naukową pomiędzy Katolickim Uniwersytetem Lubelskim a Międzynarodową Akademią Filozofii.

W wyniku starań Tadeusza Stycznia, 25 czerwca 1982 roku Senat Akademicki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego powołał Instytut Jana Pawła II jako międzywydziałowy ośrodek naukowo-dydaktyczny, którego cel określono w Statucie jako prowadzenie studiów „myśli i dzieła Papieża Jana Pawła II oraz budowanie wspólnoty osób w duchu głoszonej przez Niego nauki Chrystusa”. Działalność Instytutu koncentruje się przede wszystkim na problematyce etycznej i antropologicznej z perspektywy filozofii i teologii. W latach 1982–2006 pełnił funkcję Dyrektora Instytutu Jana Pawła II, a w latach 1988–2006 – redaktora naczelnego kwartalnika „Ethos”, wydawanego od roku 1988 przez Instytut we współpracy z Fundacją Jana Pawła II w Rzymie. Celem pisma była szeroko pojęta refleksja nad intelektualnymi wyzwaniami współczesności, dokonywana w perspektywie personalistycznej i inspirowana myślą Karola Wojtyły, a później papieża Jana Pawła II.

Oprócz pełnienia funkcji redaktora naczelnego „Ethosu”, Tadeusz Styczeń był również wieloletnim współredaktorem „Roczników Filozoficznych”, wydawanych przez Towarzystwo Naukowe KUL, oraz współredaktorem naukowych czasopism ośrodków zagranicznych: „Aletheia” (IAP Liechtenstein) i „Anthropotes” (Uniwersytet Laterański w Rzymie). Współpracował także z czasopismami włoskimi „Il Nuovo Areopago” i „La Nuova Europa”.

Należał do wielu towarzystw naukowych, polskich i międzynarodowych, m.in. do Societas Ethica, Towarzystwa Naukowego KUL,

Polskiego Towarzystwa Filozoficznego oraz Polskiego Towarzystwa Teologicznego, a także Rady Zarządzającej Papieskiej Akademii Życia (Pontificia Academia Pro Vita). Od roku 1981 był konsultorem Papieskiej Rady do Spraw Rodziny oraz Papieskiej Rady do Spraw Duszpasterstwa Służby Zdrowia. Był członkiem Rady Naukowej Instytutu Studiów nad Rodziną Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. W 1990 roku został powołany na eksperta Senackiej Komisji do Spraw Konstytucji.

W roku 1995 Uniwersytet Nawarry w Pampelunie, a w 2007 Instytut Studiów nad Małżeństwem i Rodziną Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie przyznały mu tytuł doktora *honoris causa*.

Na dorobek naukowy Tadeusza Stycznia składa się około 500 publikacji. Do najważniejszych książek należy zaliczyć: *Problem możliwości etyki jako empirycznie uprawomocnionej i ogólnie ważnej teorii moralności* (1972), *Zarys etyki. Część I. Metaetyka* (1974), *Etyka niezależna?* (1980), *ABC etyki* (1981), *W drodze do etyki. Wybór esejów z etyki i o etyce* (1984), *Wolność w prawdzie* (1988), *Solidarność wyzwala* (1993), *Urodziłeś się, by kochać* (1993), *Wprowadzenie do etyki* (1993), *Rozum i wiara wobec pytania: kim jestem?* (2001), *Gratias ago, ergo sum* (2007)¹. Był również redaktorem kilkunastu książek Karola Wojtyły – Jana Pawła II oraz prac poświęconych myśli papieża.

Odnaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2006), otrzymał również Medal „Zasłużony dla Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” (2007). Towarzyszył Janowi Pawłowi II w ostatnich chwilach życia 2 kwietnia 2005 roku. Zmarł 14 października 2010 roku w Szpitalu św. Jadwigi Śląskiej w Trzebini i został pochowany w grobowcu zakonnym salwatorianów przy trzebińskim kościele w dniu 21 października 2010 roku.

¹ Podjęto inicjatywę wydania jego pism jako „Dzieła Zebrane”. Ukazały się one w siedmiu tomach; ich tytuły i nazwiska redaktorów znajdują się w Bibliografii. W nawiasach podano daty pierwszego wydania.